

sorban és minden körülmények között világosságot bocsátunk az erdőbe. Igaz ugyan, hogy a koronabontás is tulajdonképen gyérités, de mert viszont a *gyérités* alatt nem okvetlen értünk egyszerűsmind *koronabontást* is, tehát az korántsem oly czélszerű és kétségtelen értelmű a művelet meghatározására, mint emez.

A fentiek alapján pedig e megnevezéseket következőképen rendezném el: A fiatal erdőben 20 éves koráig végzem a *tisztítást*; 21—60 vagy 80 évig, vagyis a jó magzó korig *gyéritek*; a magzó korban aztán *koronabontással* segítem elő a fák műszaki értékgyarapodását, a magtermést és a természetes felujulást.

Minthogy e kérdés felett eltérők a szakvélemények: nagyon kívánatos volna azokat valamikép egyértelműsége hozni, hogy a jövőben mindenkinek legyen határozott támasztópontja, irányító szabálya.

Tehát tisztítás (tisztító-vágás), gyérités és koronabontás (bontó-vágás)!

Régi magyarnyelvű erdészeti szakkönyv.

Vanke Imre nyugalmazott primási intéző a közelmúltban érdekes szakkönyvet ajándékozott a bányászati és erdészeti főiskola könyvtárának. Az könyv 1847-ben jelent meg Budán, s a teljes címe: „*Erdőkormányzási tan és kiszámítási kulcs* az erdészetnek minden ágaihoz általában, de különösen földes urak, erdőbirtokosok és fakereskedők számára, mellyben az erdőkormányzás, a' telekszerelés' vagy gazdasági készüléteknek, a' gyarapodás, köbtartalom és minden túlevelű törzsök' és hőmpöknek kiszámítása foglaltatik; továbbá az összes magyar birodalmat illető erdész- és vadászati törvények, a' magasságtávmérő, vagy a' nézdelések' és más fölmérésekre szolgáló készüllet, hozzá mellékeltevé a' használatának pontos magyarázása, 's végre a' kerületmérték által bármely fatörzsök' köbtartalma, a' fanemeknek értékökkel összehasonlított súlyja és égőereje már felszámítva adatnak elő“. Kiadja *Tomaschek* Ede, cs. kir. országos könyv- és számvitelképes, honi-gazdászati-gyakorlatilag megvizsgált erdésztiszt, Letenye, Szécsi-Sziget és

Gasztaló uradalmak' erdőkormányzója 's mérnöke, Erdődi gróf, Pálffy Ferdinánd Lipót, Pozsony örökös grófjának ajánlva.

A munka két kötetre oszlik, melyek közül csak az első kötet van a főiskola birtokában. Ez 136 oldalon, magyar és német nyelven tárgyalja annak az anyagnak egy részét, mely a mű hosszu czimében van megjelölve.

A szerző „előbeszéde“ szerint: Az első rész magába foglalja: 1-ör. Az erdész tudományt, mely tanítja az erdőfolytatást, az erdész tudomány' megtanulása nélkül, olly tudományt, mely bennünket felvilágosít, hogy pluszt vagy minuszt birunk-e erdőtelkünkben, és hogy képesek vagyunk-e az ígértet az alattvalóknak rendesen megadni, és saját szükségünket fedezni; 's képességét a' teleknek nyomozni, a' mivélés' szükségéit belátni, és az erdő' határait kitűzni;

2-szor. Az erdész- és vadászati törvényeket felvilágosítással, az erdész személyek' használatára;

3-szor. Egy mutató táblát a' fundus instructus' (telek-szerelés) és a' jövedelem' fölemelésére, — és

4-szer. A' magasságtávmérőt és nézdelés-készületet a' felálló törzsökök' magasságmérésére faeladásnál, a' favágások' kimérése, s' a' pontok' kijelélése, vagy a' maradványok' elválasztása körül.

A' második rész előadja: a' köbtartalmat az átmérővel, köbtartalmát a' hőmpöknek, túlevelü törzsököknek és a' rövidített kupoknak; tehát azon felvilágosítást, mennyi fa adatott el az erdőből és több-e vagy kevesebb, mint a' rendszer engedí, használtatott.“

A könyv német címe: „Forstverwaltungslehre“. Az első kötet beosztása a következő:

Első rész: Mi az erdőkormányzási tan 's mi a' célja?

Második rész: A' törvénytudomány' hasznairól.

Harmadik rész: A' művelésről.

Negyedik rész: Az erdei határtételekről.

Ezenkívül külön fejezetekben emlékszik meg „a tükörkészület“ hasznairól, alkalmazásáról és használatáról, az erdő átszeléséről, a magasság méréséről, s külön részben tárgyalja az erdő törvényt, közölve a teréziai urbér kivonatát, az 1836. évi, 1840. évi urbéri és erdészeti vonatkozásu törvénycikkekét, majd a vadászati jognak

is szentel egy fejezetet. A könyv függelékében mintát ad az erdőgazdasági költségvetés és zárószámadás összeállítására, táblázatot közöl a holdankinti fatömeg 1—1600 négyzetöltre eső részének gyors meghatározásához, végre a hátul beragasztott, gondos kivitelű rajzban a „nézdelő készülék“ gyakorlati alkalmazását világítja meg.

A munka első kötetében a jogi anyag a tulnyomó s különösen az erdőgazdaságnak a jobbágyi rendszerrel kapcsolatos vonatkozásaira terjeszkedik ki részletesebben. Hangoztatja az erdőrendezés szükségességét s vágásfordulóul a legnagyobb hozadék vágáskorát ajánlja. Szorgalmazza az erdőleltár felvételét, a rendszeres elszámolást és a gazdasági évi mérleg készítését.

Bár a mű nyelvezete a szakszerűség szempontjából tökéletlen s a fogalmak differenciálatlansága szintén a fejletlenség jellegét tükrözi vissza, Tomaschek művét egészben véve mégis komoly szakmunkának kell tekintenünk, melynek értékét és jelentőségét még fokozza az, hogy — legalább tudtunkkal — ez a legrégebb önálló erdészeti szakkönyv, mely magyar nyelven jelent meg.*) Sajnos, hogy a második kötet, mely erdőbecslési segédtablákat tartalmazott, nem áll rendelkezésünkre.

Valószínű, hogy szaktársaink könyvtárában még nem egy értékes régi könyvre lehetne akadni abból az időből, amikor szakunk irodalma első szárnypróbálgatásait kezdte. Az ilyen ócska könyvek sorsa, ha avatatlan utódok kezébe kerülnek, többnyire a pusztulás. Már pedig kár volna, ha ezek a szaktörténelmi szempontból annyira becses példányok örökre elkallódnának. Ezért melegen ajánlom a szaktársak szíves figyelmébe főiskolánk könyvtárát, mely a legilletékesebb hely az ilyen ereklyék elhelyezésére és az utókor számára való megőrzésére. Mentsünk meg a régi kincsekből mindent, amit még lehet.

Fekete Zoltán.

*) Az 1835-ben Kassán megjelent „*Erdészeti Kalendárium*“-ot nem tekintetjük önálló, egységes szakmunkának.

Szerző.

Legrégibb magyarnyelvű erdészeti szakkönyvnek nem nevezhetjük az ismertetett Tomaschek-féle művet, mert megelőzte Witsch Rudolf „*Utmutatás*“ című művecskéje 1809., Vedres Istvánnak: *A sivány homokság használhatása 1825-ből*, Bátky Károly: *A futóhomok megfogása és használása módjáról* irt könyve 1842-ből, végül Eglöffstein Béla báró: *Vélemény, mely a magyarországi erdők belső igazgatását tárgyalja* című műve 1846-ból.

Szerk.